

Opskrba sigurnom krvi može pomoći u borbi protiv epidemije HIV/AIDS-a Besplatne donacije krvi smanjuju rizik od infekcije prilikom transfuzija

Antoinette Kaić-Rak

Sažetak

SZO Suradni ured u Hrvatskoj

S najvećim stopama rasta infekcije HIV/AIDS-a u svijetu, Europska regija Svjetske zdravstvene organizacije suočava se sa značajnim rizikom prenošenja ovog virusa putem transfuzije krvi. To se tiče kako bogatih, tako i siromašnih zemalja u regiji, ali ipak situacija je najgora u brojnim zemljama istočne Europe i središnje Azije.

Prevalencija infekcije HIV/AIDS-a kod donacija krvi dramatično varira od istoka do zapada regije. Procjenjuje se, u zapadnoeuropskim zemljama, da je prosječno 1.3 na 100 000 jedinica donirane krvi bilo uklonjeno nakon što je dokazan pozitivan test na HIV/AIDS. Brojke naginju prema 2-10 na 100 000 donacija u srednjoeuropskim zemljama, te na 30 do čak 90 na 100 000 u istočnoeuropskim zemljama (Commonwealth of Independent States) u kontekstu epidemije HIV/AIDS-a (izvor: European Centre for the Epidemiological Monitoring of AIDS). Problemi su osobito akutni u zemljama gdje se zdravstvene vlasti oslanjaju na plaćene prije negoli na dobrovoljne, neplaćene darivatelje krvi.

Sigurna/zdrava krv počinje sa zdravim darivateljima krvi. Usprkos poboljšanjima, napori da se regrutiraju neplaćeni darivatelji još uvijek su nedovoljni

Testiranje na infekcije prenosive transfuzijom je nužno, ali najsigurnije donacije dolaze od zdravih/sigurnih darivatelja krvi. Iskustvo sa svih strana svijeta pokazuje da su besplatne, dobrovoljne donacije temelj opskrbe zdravom krvi, jer je najmanja vjerojatnost da će doći do prijenosa infekcija opasnih po život, kao što je HIV/AIDS, hepatitis, itd.. Međutim, tek je 39 zemalja u svijetu postiglo 100% dobrovoljnu donaciju krvi.

Tek 26 od 52 europske zemlje članice Svjetske zdravstvene organizacije imaju nacionalne programe za dobrovoljno darivanje krvi. U 17 zemalja regije ovi programi su u procesu razvitka, a 4 zemlje su se izjasnile da imaju tek nekoliko redovitih darovatelja krvi.

Mada je učinjen napredak, prema najnovijim podacima, previše zemalja je i dalje ovisno o donacijama unutar obitelji ili prijatelja pacijenata kojima je potrebna krv. Obiteljske donacije su registrirane kao glavni izvor krvi u više od 20 zemalja europske regije SZO.

Regrutiranje dobrovoljnih donatora krvi ostaje glavni problem. Općenito, 23 zemlje regije izvještavaju da nemaju osoblja određenog za promicanje i regrutiranje donacija krvi. Dok 40 zemalja izvještava o širokoj raspoloživosti informativnih materijala povezanih uz donaciju krvi i transfuziju za javnost, većina njih nema mogućnosti/kapaciteta za njihovo širenje.

Dan donatora krvi obilježava dobrovoljno darivanje krvi

Kako bi stavili pitanje sigurne krvi na politički dnevni red i istaknuli činjenicu da su dobrovoljni neplaćeni darovatelji krvi temelj opskrbe sigurnom krvlju, zdravstvena zajednica je odredila 14. lipnja kao Svjetski dan donatora krvi. Ovo je obilježavanje također važan dio strategije smanjenja infekcija povezanih uz transfuziju, kao što su HIV/AIDS, hepatitis i druge.

"Svjetski dan darivatelja krvi podsjetit će one zadužene da su aktualne kampanje za educiranje i regrutiranje dobrovoljnih darivatelja potrebne za osiguravanje adekvatnih i zdravih rezervi krvi. Nije dovoljno usredotočiti se na ova pitanja samo jedan dan u godini – to zahtijeva kontinuirane napore i izgradnju sistema", izjavila je Dr Nata Menabde, Direktor Odjela za suradnju sa zemljama članicama, SZO Regionalni ured za Europu. "To je dobra prilika za međunarodnu zajednicu da razmisli o vrijednosti dobrovoljnih neplaćenih darivatelja krvi. Njihova je donacija dar života. To je neprocjenjivo."

Četiri velike organizacije udružile su svoje napore i sredstva da Svjetski dan darivatelja krvi učine

globalnom kampanjom: Međunarodna federacija Crvenog križa i Društva Crvenog polumjeseca, Međunarodna federacija organizacija darivatelja krvi i Međunarodno društvo transfuzije krvi te Svjetska zdravstvena organizacija. Zajedno, oni predstavljaju 192 zemlje članice, 50 nacionalnih organizacija dobrovoljnih darivatelja krvi te mnoge specijaliste transfuziologe širom svijeta. Slogan ove kampanje jest: "Svjetski dan darivatelja krvi: Slavljenje dara vaše krvi".

8 od 10 ljudi u svijetu nema pristup zdravoj, sigurnoj krvi

Zahvaljujući milijunima ljudi koji sigurno i anonimno daju krv, svakodnevno je spašeno tisuće života. Ali vjerojatnost primanja zdrave i sigurne transfuzije — ili uopće ikakve transfuzije — enormno varira od zemlje do zemlje. Nekih 60% ukupnih rezervi krvi zadovoljava 18% svjetske populacije, ostavljajući 82% svjetske populacije nedovoljno pokrivenima.

Svjetski dan darivatelja krvi 2005. je dan izražavanja zahvalnosti redovitim, dobrovoljnim darivateljima krvi u svijetu, kao i dan za osobna promišljanja. Gotovo svatko može doprinijeti spašavanju života, bilo tako da postane redovni darivatelj ili — ako zdravstvene prilike to sprečavaju — volonterskom pomoći na dane doniranja krvi.

"Sigurna, zdrava krv temeljna je potreba zdravstvenog sustava bilo koje zemlje", rekao je dr. Lee Jong-wook, generalni direktor Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). "192 zemlje-članice Svjetske zdravstvene organizacije nedavno su se složile da će Svjetski dan darivatelja krvi službeno priznati kao događaj koji će se svake godine obilježavati. Ovo će pomoći u podizanju svijesti o stalnoj potrebi za sigurnom krvi i sigurnim darivateljima."

SZO i druge organizacije zalažu se za jasne strategije za povećanje univerzalnog pristupa sigurnoj krvi, koje se baziraju na promicanju redovitih, dobrovoljnih, besplatnih donacija te za transfuzijske usluge koje su koordinirane na nacionalnom planu.

Iskustvo je pokazalo da je najsigurniji darivatelj onaj koji krv daje barem dva puta godišnje, bez primanja naknade u novcu ili bilo čega u zamjenu, razumije altruistički princip, iskreno odgovara na pitanja za odabir donatora te ukoliko postoji najmanja opasnost za primatelja odgoditi ili će se isključiti od darivanja krvi. Budući da takvi pojedinci imaju osjećaj odgovornosti prema zajednici, oni čuvaju svoje zdravlje da bi bili u mogućnosti darivati krv.

Međutim, globalno je potrebno uložiti još mnogo napora. Dosada je samo 40 zemalja uspostavilo 100% dobrovoljni sistem darivanja krvi. Unatoč nedavnih poboljšanja ostvarenih na ovom značajnom području, manje od 30% zemalja imaju uspostavljenu službu transfuzije krvi koja je nacionalno koordinirana. Previše zemalja, uključujući ekonomije u nastajanju, još se uvijek oslanja na darivatelje unutar obitelji (krv dariva član obitelji pacijenta) ili na plaćene donacije.

Krv zaražena HIV-om još je uvijek uzrok oko 5% infekcija HIV-om u Africi. Dok se u mnogim zemljama rade testovi kako bi se osigurala što sigurnija krv, u većini zemalja u razvoju ne rade se testovi na bolesti kao što su HIV ili hepatitis B i C. Nekih 6 milijuna testova koji bi trebali biti napravljeni godišnje se ne izvode.

Svjetski dan darivatelja krvi je slavljenje onih koji su izravno odgovorni za spašavanje života ili poboljšanje života milijuna pacijenata redovitim i dobrovoljnim darivanjem svoje krvi. To je također hitni poziv zemljama širom svijeta da promiču zdravu i sigurnu krv i čine sve što je moguće da zaštite bolesnike osiguravanjem odgovarajućih, sigurnih rezervi krvi.

Proslave Svjetskog dana darivatelja krvi 2005. planiraju se u većini zemalja, a glavni događaj na globalnoj razini ove će godine biti upriličen u Londonu. Na Trafalgar Squareu bit će izloženo 100 velikih fotografija primatelja krvi iz Engleske i svijeta. Ceremonijom će predsjedavati televizijska ličnost Heather Mills-McCartney, koja je i sama bila korisnik transfuzije krvi nakon što je 1993. godine doživjela ozbiljnu prometnu nesreću. Ovu glavnu proslavu organizira Nacionalna transfuzijska služba Engleske i Walesa.

Više o Svjetskom danu darivatelja krvi, kampanji "Proslava vašeg dara krvi" te o aktivnostima u različitim dijelovima svijeta može se potražiti na web stranici www.wbdd.org ili <http://www.who.int/bloodsafety/events/en>

Zemlje članice Europske regije Svjetske zdravstvene organizacije su: Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Bjelorusija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Gruzija, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Izrael, Kazahstan, Kirgizstan, Letonija, Litva, Luksemburg, Malta, Monako, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Moldavija, Rumunjska, Ruska Federacija, San Marino, Srbija i Crna Gora, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Makedonija, Tađikistan, Turska, Turkmenistan, Ukrajina,

Velika Britanija i Uzbekistan.

SZO Suradni ured u Hrvatskoj
Kestercanekova 1
10000 Zagreb
Phone: +385 1 23 29 618
Fax: +385 1 23 29 619
E-mail: a.kaic-rak@who.hr